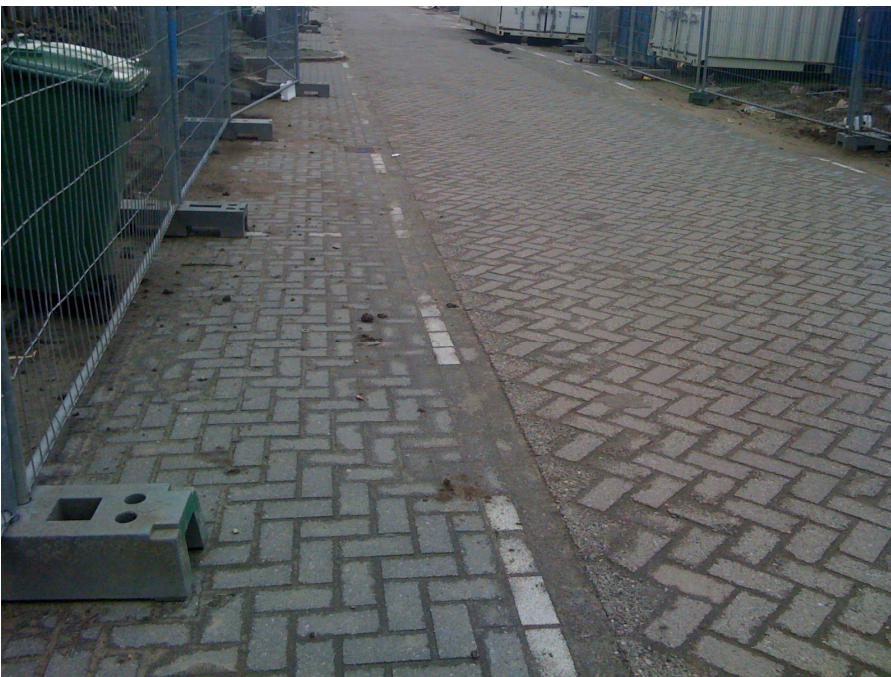

Evaluatie Herstructurering Slikkerveen Zuidoost

‘De weg naar een vernieuwde Wijk’

Het proces van wijkvernieuwing gaat langs afronden, maar de weg erdoorheen kunnen we béter plaveien!

Ridderkerk, februari - april 2010

Deel II

De verhalen

Inhoudsopgave deel II 'de verhalen'

Beschouwing	6
1 Gelukkig, ook complimenten!.....	7
2 De opdracht.....	7
3 Het proces	9
4 De bewonerscommissie	9
4.1 Huurgewenning	10
4.2 Sociale samenhang	10
4.3 Communicatie met de bewonerscommissie	11
5 Communicatie algemeen	12
5.1 De boodschap / redenen waarom moest worden geherstructureerd	12
5.2 Rekening houden met de beleving van bewoners	12
5.3 Huurdersbijeenkomsten	12
5.4 Bewonerscommissie.....	13
5.5 Nieuwsbrieven.....	13
5.6 Enkele andere aandachtspunten.....	13
6 Bewoners met een beperking.....	14
7 Het nieuwe (en het oude) huis.....	15
7.1 Verhuizen	15
7.2. Zelfaangebrachte verbeteringen	16
7.3 Opties / keuzemogelijkheid	16
7.4 Wisselwoningen	16
7.5 Tuinaarde	16
7.6 Sociale samenhang	16
7.7 Leefbaarheid en veiligheid tijdens het project.....	17
7.8 Tips en complimenten.....	17
3. We zijn er nog niet, het proces duurt tot 2014!.....	18
Dankwoord.....	19
Bijlagen:	20

Beschouwing

'De weg naar een vernieuwde wijk' koos ik als werktitel. Tijdens de gesprekken verzuchtte een van de geïnterviewden: *'Wat we hebben gedaan is zó moeilijk. De weg ging langs afgronden.... dus..... we moeten die weg goed plaveien!'*

Iedereen die te maken heeft met herstructurering, weet dat dit waar is. Voordat je het weet, laveer je langs afgronden. Herstructurering is een ingewikkeld, intensief, niet alleen huizenslopend proces. Een enorme krachtmeting met het verleden. Maar herstructurering is ook een mooie opdracht. De uitkomst, het resultaat, is een duurzame, gezonde, nieuwe wijk, waar honderden Ridderkerkers j arenlang hun thuis zullen vinden. De wijkbewoners - huurders en huiseigenaren -, Woonvisie, de gemeente en zoveel meer mensen en organisaties hebben onder dit vernieuwingsproces samen de schouders gezet en zij doen dat nog steeds.

Er ging veel goed. Fiets maar eens rond door de vernieuwde wijk. Het ziet er mooi uit. De mensen in de nieuwe woningen die ernaar gevraagd werden, zeggen allemaal dat zij erg blij zijn met hun nieuwe huis. Maar we wilden weten wat er goed ging en een volgende keer dus weer op dezelfde manier doen en wat er *niet* goed ging en dus een volgende keer *anders* moeten doen. We wilden weten wat we konden leren van dit project. Want daarmee wilden we afspraken maken over hoe we een volgend herstructureringsproces kunnen doen zonder 'beginnersfouten' te maken. We wilden met 'de kennis van nu' afspraken maken die *voorkomen* dat knelpunten zich voordoen.  cht voorkomen kan niet, want in elk proces gebeuren onverwachte dingen; daarnaast zijn geen twee processen hetzelfde. Maar we kunnen w l een poging wagen en zorgen dat we een degelijk 'wegdek' hebben waarover een volgend herstructureringsproces kan lopen. Het herstructureringsproces in Slikkerveer is ook nog niet af. Verschillende gezinnen wachten nog op hun nieuwe onderkomen, straten wachten nog op de sloop en de nieuwe huizen. Pas in 2014 is het allemaal klaar. Maar wachten tot de wijk helemaal klaar is zou jammer zijn van de tijd. Jammer vooral omdat we n  al zoveel hebben geleerd wat we toe kunnen passen in andere projecten.

Bij deze evaluatie is geen onderzoek gedaan naar stukken, documenten, brieven en nota's. Expres niet. Niemand wacht op een papierwinkel. We willen samen werken, samen leven, en samen de schouders zetten onder een mooi en goed Ridderkerk. Vanuit die gedachte zijn mensen die voorop hebben gelopen en anderen die achter de schermen hebben meegewerkt, geïnterviewd. We hebben gesproken met mensen die stuk voor stuk de schouders eronder hebben gezet. In een van de interviews werd dat ook z  uitgesproken: *'je moet ervan uit gaan, dat iedereen die hieraan meedoet, zijn uiterste best doet!'* Ook zijn bewoners geïnterviewd. In totaal spraken we gedurende 24 interviews 28 mensen over het project.

Ik hoop dat u veel elementen herkent; misschien heeft u ze zelf genoemd en/of meegemaakt. Ik wens betrokkenen bij mogelijk volgende herstructureringsprocessen alle goeds en hoop dat de nieuwe set afspraken goed van pas komt. De ervaringen in Slikkerveer hebben ons misschien soms hoofdbrekens gekost, maar hebben een mooie nieuwe wijk opgeleverd met een cadeautje: een set afspraken waar we samen hopelijk niet te vaak, maar w l lang gebruik van kunnen maken.

*Ridderkerk, april 2010
Ankie Feldbrugge,
Bandwever gemeente Ridderkerk*

1 Gelukkig, ook complimenten!

Vrijwel in elk interview kwam naast de verhalen over wat we beleefd hebben, hoe moeilijk het was en hoe we het gedaan hebben, tussen knelpunten en tips voor verbetering door, telkens de zon even door! Vrijwel zonder uitzondering vinden we dat we wél goed bezig zijn. Natuurlijk, het werk is bijna klaar, je ziet al hoe mooi het wordt, de partners hebben elkaar al goed leren kennen en samenwerken gaat nu wat gemakkelijker, én als je goed luistert, hoor je tróts! Trots dat we zóveel werk in zó korte tijd, toch maar mooi sámen hebben gedaan! Een knappe prestatie! Complimenten dus. En blijdschap. Dat zoveel mensen al aangeven dat ze het goed naar hun zin hebben nu, in hun nieuwe huis. In alle hoofdstukken vinden we knelpunten maar ook zeker complimenten terug.

2 De opdracht

Wat staat je voor ogen als je een wijk wilt gaan herstructureren. Dit moet je vooraf met elkaar heel helder hebben. Wat zijn de redenen waarom het moet gebeuren, hoe ga je het in grote lijnen aanpakken, wie zijn je partners, wie zijn de belanghebbenden en hoe informeer je hen, en hoe gaat de wijk er bij benadering uitzien als je de opdracht hebt uitgevoerd. Hier zien we in de evaluatie belangrijke aandachtspunten.

Vanuit Woonvisie was **duidelijk dat de wijk op de schop zou moeten**. De woningen waren slecht. Woontechnisch voldeden de woningen niet meer aan de eisen van deze tijd. Er was onderzoek gedaan naar wat de beste oplossing zou zijn, en slopen met nieuwbouw was de beste optie. Renoveren was geen optie, want, begreep men, dat zou Woonvisie én de huurders na een jaar of 10 voor dezelfde problemen stellen: wéér de keus tussen nogmaals renoveren of herstructureren. Dus Woonvisie koos voor herstructurering. Dat betekende dat er bij de woningbouwcorporatie een groot project werd opgestart.

De bewoners moesten in kennis worden gesteld. Dat moest ruim te voren. Dus kregen de bewoners al snel een brief op de mat waarin het voornemen tot herstructurering werd aangekondigd. Bij eerdere herstructureringsprojecten was gebleken, dat als de bekendmaking kort vóór de start van zo'n project bij de mensen aankomt, dit een schok teweegbrengt, vooral bij de mensen die nog maar kort daarvoor in hun huis hadden geïnvesteerd. Woonvisie koos ervoor om 3 tot 5 jaar vooraf melding te maken van de plannen. Drie jaar blijkt een goede keus te zijn, vijf jaar bleek voor veel bewoners in Slikkerveer een te lange tijd tussen aankondigen en verhuizen. In mei 2002 kregen de bewoners – na de vooraankondiging in januari - een tweede brief, waarin meer informatie beschikbaar kwam.

Tegelijkertijd ging intern bij Woonvisie een projectorganisatie aan de slag met de plannen. Sommige respondenten geven aan dat Woonvisie leek te denken: 'laten we eerst maar zorgen dat de bewoners het weten, en daarna zien we wel hoe we verder gaan'. Meerdere bewoners geven aan dat zij het moment van het in kennis stellen (in het bewonersblad van Woonvisie december 2001 en per brief aan de bewoners januari 2002) als ongelukkig hebben ervaren. Ook en vooral omdat het daarna geruime tijd stil bleef. Die stilte duurde in feite minder lang dan sommigen het voelden. Woonvisie zorgde direct na het in kennis stellen van de bewoners voor, dat er een bewonerscommissie werd opgericht en verstrekte informatie op verschillende manieren.

De boodschap om iemands huis te slopen en nieuw te bouwen, is voor veel mensen een heel emotionele boodschap. Dat realiseerde Woonvisie zich. Dat het niet gek is, dat sommige mensen ook minder goed om kunnen gaan met de **emoties** die een dergelijke boodschap losmaakt. Misschien had daar in het beginstadium wat meer aandacht naar uit kunnen gaan. Vanaf het begin van het proces moet je de gevoelens die er opkomen tenminste serieus nemen en moet er ruimte zijn om je bewoners (sociaal) te begeleiden. Sommige respondenten vragen zich af of men zich in het begin voldoende realiseerde dat het bij een herstructurering niet alleen om 'harde' zaken gaat; niet alleen om stenen, wegen en riolen bijvoorbeeld, maar ook - en misschien wel vooral - om de 'zachte' zaken.

Emoties, herinneringen, onzekerheden, verwachtingen, wensen en problemen van mensen. En om sociale samenhang. Daar waar de gemeente in beeld kwam, was het misschien ook zo, dat eerst de afdelingen van de 'harde' zaken in beeld kwam (SO), en pas in een veel later stadium de afdeling van de welzijnstaken (SPO).

Maar bij andere herstructureringsprocessen ging het toch altijd redelijk goed? Ja, redelijk goed. Bij elk herstructureringsproces kom je knelpunten tegen, maar dit proces was extra complex. Het ging om een wijk van 320 gezinnen, die moesten verhuizen naar een wisselwoning, en daarna naar een nieuwe woning. Dat vergde een enorme krachtsinspanning qua planning, begeleiding, tijdsinzet en wederzijdse erkenning en begrip.

Complexiteit!

Herstructureren doe je als corporatie niet alleen. Je hebt van het begin tot het eind met de gemeente te maken en met de bewoners. Dat zijn eigenlijk de partners gedurende het hele proces. Verder zijn er natuurlijk afspraken met leveranciers, aannemers en onderaannemers, maar de 3 partijen die er na afloop van het project belang bij hebben dat er een mooi resultaat is, zijn Woonvisie, de gemeente en de bewoners/gebruikers van de wijk.

Wat betreft de opdracht viel het in de evaluatie op dat er vooraf niet goed in beeld was dat het niet zonder dat *partnerschap* zou gaan. Of het was wel in beeld, maar het leek erop dat men zich in het beginstadium de afhankelijkheden (over en weer) van de samenwerkingspartners onvoldoende realiseerde. Als je een herstructurering - een complex en ingrijpend proces - start, is daarom het belangrijk om samen één startmoment te kiezen, om daarna verder samen op te trekken.

Dan kun je van meet af aan duidelijk zijn over

- wie de herstructurering wil(len);
- waarom het gaat;
- wie erin samen werken;
- wie voor welk element de verantwoordelijkheid heeft.

Dit is nodig voor de samenwerking, maar ook voor de communicatie. De communicatie met de belanghebbende burgers is daarin een aandachtspunt. Hier komt dit rapport later op terug.

Daarnaast is in de evaluatie door enkelen geconstateerd dat vanaf het begin kennelijk niet écht *alle belanghebbenden in beeld* waren. Bijvoorbeeld met betrekking tot de winkeliers en hun belangen. Wat betreft buurtbewoners met een beperking lijkt dat voor sommige geïnterviewden ook het geval. Hierop komt dit rapport in een later hoofdstuk terug.

Een herstructureringsopdracht is complex. Een goede *omgevingsanalyse* (sociale inventarisatie) is dus nodig. Het gaat over individuen, gezinnen, huizen, misschien winkels, bedrijven, kerken of sportvelden die (soms tijdelijk) moeten wijken.

In Slikkerveer Zuidoost leken er wat betreft de rol en belangen van de *winkeliers* geen gemeenschappelijke uitgangspunten te zijn. Woonvisie ging ervan uit dat de winkels terug zouden komen. Bij de gemeente was dit een te bespreken punt. Daarnaast lijkt het alsof vooral Woonvisie minder oog had voor bedrijven dan voor de bewoners. Er is in 2008 of 2009 in het blad van Woonvisie wel een oproep voor nieuwe winkels geweest. Een van de respondenten geeft aan te vinden dat de winkeliers niet goed zijn goed 'gemanaged'. Daardoor heeft het project meer gekost dan nodig was geweest, geeft hij aan. Deze respondent doelt hierbij op het graag *zoeken naar compromissen*. Terwijl het nodig is dat je zo nu en dan moet aangeven tot hoever je wilt gaan en een grens moet trekken, en dan als verantwoordelijke een beslissing neemt.

Als iemand die zich dan benadeeld voelt, en er een rechtszaak van wil maken, zou je dat gewoon moeten laten gebeuren. Andere respondenten geven aan dat het zoeken naar compromissen nu juist gebeurt door de niet aflatende *politieke belangstelling*. Belanghebbenden die hun wensen niet ingewilligd zien, stappen redelijk snel naar raadsleden, die als volksvertegenwoordiger voor hun belangen op kunnen komen, en dat dan ook doen. Een dilemma dus. Een dilemma dat kan worden opgelost als 'aan de voorkant' rollen en verantwoordelijkheden van alle spelers worden vastgesteld.

De complexiteit van de opdracht, het ingewikkelde samenspel van plannings, betrokkenen, belanghebbenden, voorwaarden, werkdruk en ambitie bij opdrachtgevers en uitvoerders en niet in het minst emoties bij bewoners, vragen om een goed proces en goede samenwerkingsafspraken. Het nu volgende hoofdstuk verhaalt over de ervaringen met betrekking tot het proces bij het herstructureringsproject.

3 Het proces

De start

Het begint ook in dit verhaal bij de start. Bij de start van het project was er nog niet helder dat het een proces van samenwerking zou (moeten) gaan worden. Woonvisie zorgde voor de voorwaarden: een beslissing dat er gesloopt en nieuw gebouwd zou moeten gaan worden. Woonvisie gaf op tijd aan bij de bewoners dat hun huis over enkele jaren gesloopt zou worden, en dat zij daar een nieuw huis voor terug zouden krijgen, er werd een bewonerscommissie opgericht en de voorbereidingen konden van start. Bij de gemeente wist men wel dat er bij dit project ook ambtelijke en bestuurlijke inzet verlangd zou gaan worden, maar het was een project van Woonvisie; dus de gemeente nam niet het initiatief. Woonvisie herstructureert, de gemeente faciliteert.

Dus het was Woonvisie alleen, die het *startsein* gaf voor het project. Werkendewijs werd duidelijk dat het proces dermate complex was, dat het zo eenvoudig niet kon. Onrust in de buurt (demonstraties vóór de verkiezingen van 2002) en de daarmee gepaard gaande politieke belangstelling zorgde ervoor dat de gemeenteraad het college verzocht om de raad op de hoogte te houden over de voortgang.

Een stuurgroep

Gemeente en Woonvisie begrepen dat het beter was om voor het proces de handen écht ineen te slaan, en stelden een Stuurgroep – met directie en bestuur van beide partijen, gemeente en Woonvisie – in, die sindsdien de koers bepaalde en de beslissingen nam.

Hier is het nodig de belangrijke rol te noemen van de bewonerscommissie die de bewoners nog steeds terzijde staan bij tal van thema's. De rol van de bewonerscommissie wordt verderop in dit rapport verder uitgelicht.

In het begin van het project – zoals hierboven beschreven - liep de samenwerking niet vlekkeloos. We hadden te maken met - vooral twee – heel verschillende organisaties en verschillende bedrijfsculturen, en er was nog geen vertrouwen in elkaar. Rollen en verantwoordelijkheden waren niet duidelijk. Bij de gemeente was de bestuurlijke insteek: Woonvisie volgen. Dat maakte het voor ambtenaren vaak moeilijk, zeiden zij. Ambtenaren (op beleidsniveau maar ook op uitvoerend niveau) zijn afhankelijk van anderen en zijn beperkt in hun beleidsvrijheid. Dan is het nodig dat zij zich gesteund voelen door hun opdrachtgever. Ook was bij de gemeente in het eerste stadium de 'harde' afdeling, de afdeling Stedelijke Ontwikkeling, veel meer in beeld dan de welzijnskant. Toch horen we bij de ambtenaren op die afdeling: 'we moesten het gewoon *extra, naast* ons reguliere werk doen' (en daar zijn wij best trots op, dat we dat kunnen!). Dat betekent dus dat er wellicht onvoldoende aandacht voor de ambtelijke capaciteit.

Ook speelt dat Woonvisie door de gemeente in de beginfase eerder werd gezien als 'projectontwikkelaar' dan als maatschappelijke partner. En Woonvisie op haar beurt, onderschatte wellicht de rol van de gemeente bij dit complexe project. Van beide kanten dus was het besef onvoldoende dat er een samenwerkingsverband nodig was om deze complexe herstructurering tot een succes te maken. Alle geïnterviewden geven dan ook aan dat het instellen van een *Stuurgroep* een gouden greep is geweest en dat sindsdien deze genoemde problemen voor een groot deel zijn verholpen. Zonder uitzondering komt dan ook het advies om voorafgaand aan elke volgende herstructurering – hoe klein ook – een Stuurgroep in te stellen.

4 De bewonerscommissie

Vanaf het moment van bekendmaking door Woonvisie dat Slikkerveer Zuidoost een paar jaren van herstructurering in zou gaan, heeft Woonvisie in alle betrokken straten gezocht naar vertegenwoordigers van de buurt, die samen – uit elke straat één – een bewonerscommissie zouden vormen. Binnen twee maanden kon de bewonerscommissie aan de slag. De bewonerscommissie stond steeds in contact met Woonvisie en werd 'gecoacht' door de bewonersraad van Woonvisie: Progressie. Dit betekent niet, dat contact met Woonvisie altijd vredig was. Beide partijen hebben pittige gesprekken gehad maar zijn uiteindelijk steeds tot goede overeenstemming gekomen. Laat onverlet dat in de interviews naar voren komt, dat de bewonerscommissie stelt, dat zij veel vragen had, maar op veel van die vragen geen

antwoord kreeg. Werkendeweg zag de bewonerscommissie ook niet, dat de gemeente hen als partner beschouwde, als volwaardig zag. Dit is een belangrijk aandachtspunt voor de toekomst.

Het verschijnsel 'bewonerscommissie' had ook enkele knelpunten in de richting van de bewoners.

- Bijvoorbeeld zagen veel van de bewoners hen als *de strijders die ervoor zouden zorgen dat het herstructureren niet door zou gaan*. En werd de bewonerscommissie dus niet vanaf het begin af aan door iedereen vertrouwd;
- Praten met buurtbewoners leert ook dat niet iedereen zich het bestaan van de bewonerscommissie heeft gerealiseerd. Verschillende mensen hebben gewoon via Woonvisie gecommuniceerd en hebben zich niet bemoeid met anderen. Ze vonden het prima dat er een bewonerscommissie was, maar lieten het daarbij;
- Anderen zagen onvoldoende de voordelen van een dergelijke communicatielijn, zien niet of onvoldoende dat een bewonerscommissie zinvol is en gebruikten in hun contacten met gemeente en Woonvisie hun eigen netwerk.

Van de meeste interviewde bewoners horen we echter dat ze ontzettend blij waren en zijn met de bewonerscommissie: "Elke straat zou een 'Jaap de Boer' moeten hebben!", verzuchtte één van de respondenten. Hier tekenen we dus een groot compliment van de buurtbewoners voor de bewonerscommissie op!

De mensen van de bewonerscommissie gingen praten met mensen uit de wijk, werkten mee aan nieuwsbrieven en aan (3) voorlichtingsbijeenkomsten (Gemini college). Ook inventariseerden zij wensen en aanpassingen die inwoners voor hun nieuwe woning nodig hadden en zorgden zij ervoor dat tijdens informatieavonden onder meer uitleg werd gegeven over wat mogelijkheden en keuzes waren voor mensen met een beperking of voor mensen 'die een jaartje ouder' waren.

Als successen noemen de leden van de bewonerscommissie het realiseren van de huurgewenning, het plaatsen van dakramen, 2^e toiletten op bovenverdiepingen en uniforme erfafscheidingen.

4.1 Huurgewenning

De bewonerscommissie is heel trots op het feit dat het hen is gelukt om de gemeente en Woonvisie ertoe te brengen geld apart beschikbaar te stellen voor *huurgewenning*. Om dit te bereiken is de bewonerscommissie - met als voorbeeld Nijmegen, waar het al eerder was toegepast – naar het college gestapt. Omdat er geen bedrag voor was begroot, is de bewonerscommissie toen naar de gemeenteraad gestapt en heeft bereikt dat de gemeenteraad € 150.000,- voor het doel beschikbaar stelde, waarop Woonvisie dit bedrag verdubbelde. Alle mensen met een bepaald maximum inkomen én met herplaatsingsrecht, konden – na aftrek van huursubsidie – het eerste jaar na verhuizing rekenen op 75% huurgewenningsbijdrage, gedurende het 2e jaar op 50%, en het derde jaar na verhuizing op 25%.

Huurgewenning nu al evalueren?

De respondenten geven wel aan dat het nodig is om de huurgewenning te evalueren. Is een zo groot bedrag uiteindelijk nodig gebleken, is het beheer goed geregeld, zijn 'gebruikers' van het bedrag tevreden en waren er – als er een bedrag overschiet – andere wensen, waar men aan tegemoet had kunnen komen?

4.2 Sociale samenhang

De bewonerscommissie realiseert zich dat het project van herstructurering een gat kan slaan in de sociale samenhang die er heerste in de straten en in de wijk. Zoveel mensen woonden zoveel jaren naast elkaar; er is vaak een soort vanzelfsprekendheid gegroeid in de loop van de jaren: bij wie kan je terecht en op wie kun je rekenen. Zoiets hoeft niet speciaal zichtbaar te zijn door uitbundige straatfeesten, het gaat om vaak onuitgesproken manieren van met elkaar omgaan. Dat 'evenwicht' wordt verstoord door een herstructurering. Al blijven veel mensen in de buurt wonen, alles is anders, het moet

zich opnieuw 'zetten'. De bewonerscommissie wil daar ook na afronding van het project wel aandacht aan blijven geven.

Als voorbeeld: bij het slaan van de eerste paal van het project werd er een cadeautje overhandigd door de aannemer. Dit cadeautje wordt vanuit een initiatief van de bewonerscommissie op een prominente plek in de wijk geplaatst. De bewonerscommissie geeft aan dat het belangrijk is om op verschillende plekken in de wijk van dit *soort plekken van trots en sociale samenhang* te maken.

4.3 Communicatie met de bewonerscommissie

De bewonerscommissie heeft de communicatie altijd als heel belangrijk gezien en heeft daar haar best voor gedaan. Toch heeft men niet het gevoel altijd goed uit de verf te zijn gekomen.

Genoemd wordt dat het belangrijk is, dat mensen weten waarom er moet worden geherstructureerd. Dit is een van de rollen die de bewonerscommissie steeds heeft gezien (uitleggen!). Zij voelden zich in het begin echter niet erkend en vertrouwd. Ze kreeg pas laat een *onderzoeksrapport* te zien, waarin de noodzaak voor – of het dringende advies tot – herstructurering door henzelf kon worden herkend. Dat maakte het heel moeilijk om de boodschap door te geven en uit te leggen aan de inwoners.

Respondenten geven aan te denken dat Woonvisie dit niet deed omdat zij de discussie niet 'nog eens over wilde doen', maar al met al leidde – als dit waar was - deze keuze tot meer onzekerheid en wantrouwen, dus was zij niet effectief. De vertegenwoordigers immers zijn de eersten die moeten snappen en aan anderen moeten kunnen uitleggen dat de herstructurering nodig is, zij worden immers anders gezien als 'overlopers' geeft een van de respondenten aan. Belangrijk is dat de bewonerscommissie ervoor zorgt dat Woonvisie weet wat bewoners willen, en dat bewoners weten wat er speelt en waarom.

Een samenwerkingsconvenant

Tijdens een van de eerste bijeenkomsten van de bewonerscommissie werd een *Samenwerkingsconvenant* tussen Woonvisie en de bewonerscommissie ondertekend. Dit convenant lijkt niet te zijn ontwikkeld samen met de bewonerscommissie. Respondenten melden dat zij uit de uitnodiging voor deze bijeenkomst niet konden opmaken wat er op die bijeenkomst ging gebeuren, noch wat er in het convenant stond. Er was geen agenda. Het tekenen van het convenant gebeurde gewoon, terwijl nog niemand het zelfs ook maar in concept had gezien, laat staan dat iemand heeft kunnen vragen om meer uitleg erover.

Dat het soms lastig was om als volwaardig partner te worden gezien, blijkt ook uit het feit dat Nieuwsbrieven van Woonvisie en van Woonvisie en gemeente vaak niet in samenwerking met de bewonerscommissie opgesteld zijn. Met als gevolg dat daar soms dingen in stonden die óf niet correct waren, óf achterhaald. Dat was lastig voor de leden van de bewonerscommissie, want zij werden daarop aangesproken door de mensen uit de buurt. Ook op het onregelmatig uitkomen van de Nieuwsbrieven had de bewonerscommissie geen invloed. Het leek soms wel of men wachtte tot er wat gebeurde wat belangrijk genoeg was om te vermelden, en dan hoorden de inwoners soms maandenlang niets. Dat is niet goed, vindt de bewonerscommissie. Je moet mensen die in een dergelijk vaarwater zitten steeds op de hoogte houden, ook als er niets gebeurt. Iemand geeft hierover aan: burgers moeten oefenen om dit niet te laten gebeuren. Burgers moeten mondiger worden. Leren om op een constructieve wijze met de vuist op tafel te slaan. Dat is een leerproces: 'hoe ga je als burger op een constructieve wijze om met de instanties?' Leren hoe je op een redelijke manier voor elkaar kunt krijgen wat je belangrijk vindt. Alleen mopperen leidt tot niets!

De bewonerscommissie is pas in een later stadium van het project in contact gekomen met de Gehandicaptenraad van Ridderkerk, wat best een knelpunt was. Hierop komt dit rapport nog terug. De winkeliers – die vaak ook bewoners zijn – waren bij de bewonerscommissie niet vertegenwoordigd.

5 Communicatie algemeen

Wat betreft de communicatie vallen veel verschillende thema's op in deze evaluatie. Hiervoor benoemden we de communicatieaspecten waar de bewonerscommissie bij haar functioneren tegen aanliep, hieronder wordt wat dieper ingegaan op algemenere communicatiezaken. De respondenten vragen aandacht voor respectievelijk de boodschap (de reden) waarom er moest worden geherstructureerd, de wijze van (regelmatig) informeren van de bewoners en van de raad, het betrekken van de bewonerscommissie en bewoners bij de communicatie.

5.1 De boodschap / redenen waarom moest worden geherstructureerd

Er blijkt uit de evaluatie dat de mensen het heel belangrijk vonden om goed te worden ingelicht over de reden waarom is gekozen voor slopen en niet voor renoveren. Uiteraard, veel mensen beseften uiteindelijk wel, dat een renovatie maar soulaas zou geven voor 10 jaar en dat het dus uitstel, maar geen afstel zou betekenen. Alleen werd telkens aangegeven dat de redenen voor de uiteindelijke keus helderder en op meerdere plekken gecommuniceerd had moeten worden. En niet alleen het feit dat de woningen oud waren en we die wilden vervangen door duurzame woningen. Ook informatie over de taakstelling van de Stadsregio voor het bouwen van bereikbare (financieel) woningen. Veel van de negatieve reacties over de herstructurering hadden te maken met onvoldoende begrip voor het besluit. Ook een aandachtspunt is, dat, omdat er zoveel jaren zitten tussen de aankondiging en de uiteindelijke start van het project, mensen niet 'mee worden genomen' in wat er moet gebeuren. Het is nodig de redenen voor het project op verschillende wijzen maar ook steeds terugkerend uiteen te zetten.

5.2 Rekening houden met de beleving van bewoners

Naast het moeten weten wat de redenen zijn voor het project, hebben de betrokkenen perspectief nodig. De boodschap: 'het wordt de komende 6 – 7 jaar lastig, maar we kijken uit naar iets moois'. Men moet goed uitleggen wat herstructurering nu eigenlijk is en wat het voor de betreffende wijk inhoudt (en dat moet men blijven uitleggen, ook gedurende het proces). Ook wordt bij enkelen onvoldoende begrip gevoeld voor de emoties van de bewoners. Dit begint bij het moment waarop het voornemen voor de herstructurering werd gecommuniceerd. Maar het is altijd lastig: welk moment is voor dit soort dingen een goed moment? En wat communiceer je dan, als je de plannen nog niet 100% hebt uitgewerkt en dit ook in samenspraak met bewoners wilt gaan doen. Toch willen mensen het vervolgverhaal graag meteen weten. Mensen komen in een vacuüm, totdat ze weten waar ze terecht komen. Als je de boodschap krijgt dat je huis gesloopt gaat worden kun je begrijpelijkerwijs bang zijn voor wat de toekomst gaat brengen. Je hebt angst voor het verlies van persoonlijke herinneringen en dingen die je in je oude huis had veranderd, schade tijdens de bouw. Of je gaat piekeren of je je huur straks nog wel op kunt brengen, of met je beperking nog wel kunt functioneren in een huis dat 'anders' is. Het is nodig om die gevoelens te respecteren en serieus te nemen. Een van de respondenten adviseert het onder meer inschakelen van bijvoorbeeld een opbouwwerker (iemand die beroepsmatig naar dit soort valkuilen kan kijken en mensen ondersteunt om hen zelf voor hun belangen op te laten komen) om deze problematiek een volgende keer meer aandacht te geven.

5.3 Huurdersbijeenkomsten

De respondenten geven aan tevreden te zijn met de (3) huurdersbijeenkomsten die er zijn gehouden. Enkel aandachtspunt: alle mensen die de herstructurering betreft zijn onzeker over verschillende zaken. Wanneer je een bijeenkomst organiseert voor bijvoorbeeld alléén de mensen met een terugkeergarantie, laat je andere huurders in het onzekere: 'anderen weten meer dan ik, hoe moet het dan met mij?' Alle informatiedragers – óók bijeenkomsten – zouden voor alle wijkbewoners toegankelijk moeten zijn. Er werd vooral onrust geconstateerd bij mensen zonder terugkeergarantie.

5.4 Bewonerscommissie

Informatie kreeg men vaak op basis van de ontwikkelingen van dát moment, en die informatie ging niet altijd naar de juiste doelgroep. Er werd vaak geprobeerd om heel gericht te communiceren, bijvoorbeeld vanuit de Nieuwsbrieven, maar álle mensen uit de wijk wilden nieuws hebben, en dan is communicatie met een algemeen karakter, aangevuld met nieuws per doelgroep effectiever.

Gelukkig was er een bewonerscommissie die de communicatie met de bewoners goed in de gaten hield. Toch zegt ook de bewonerscommissie dat zij niet voldoende geïnformeerd werd. Zo kreeg zij geen inzage in rapporten en was het voor hun dus moeilijk om te zorgen dat zij voor de bewoners een vraagbaakfunctie konden uitoefenen.

5.5 Nieuwsbrieven

Deze werden in een onregelmatig schema bij de inwoners verspreid. Ze waren duidelijk en goed te begrijpen. Oorspronkelijk opgesteld door Woonvisie, later ook door de gemeente en uiteindelijk vanuit samenwerking. De bewonerscommissie had hier graag een grotere rol willen spelen. De informatie die in die Nieuwsbrieven werd gecommuniceerd moesten zij immers – wanneer er vragen waren – óók aan hun medewijkbewoners uit kunnen leggen. Soms stonden er overigens dingen in die niet waar waren – meldt een respondent – of dingen die al waren gebeurd, of er kwam een nieuwsbrief van Woonvisie en vrij snel erna een van de gemeente. Dit werd niet als professioneel ervaren door de inwoners. De bewonerscommissie geeft hierbij aan, dat als je de bewonerscommissie betreft bij het verspreiden van informatie (dit gebeurde in eerste instantie wel, maar op een bepaald moment niet meer) je meteen de bewoners erbij betreft. Dat werkt dus aan twee kanten. Als laatste werd opgemerkt dat voor sommigen de nieuwsbrieven als te 'glossy' werden ervaren. Een nieuwsbrief moet worden kunnen gezien als informatiedrager, niet als verkooppraatje.

Het lijkt misschien dat iedereen klaagde over de communicatie en de Nieuwsbrieven, dat was niet het geval. Naast de aandachtspunten kwamen in deze evaluatie ook diverse complimenten, juist over de wijze waarop er gecommuniceerd is!

5.6 Enkele andere aandachtspunten

Probleemthema's die tijdens het proces aan de orde kwamen:

1. Hoe gaan we om met 'weigeraars'. Woonvisie heeft voor de inwoners die niet kunnen kiezen en niet gemakkelijk tevreden zijn, een protocol. Hierin is het goed als gemeente en Woonvisie een gezamenlijk protocol hebben.
2. Overlast van bijvoorbeeld zwaar bouwverkeer (incidentenmanagement) bijv. vóór 7 uur's morgens. Hierover werd wel een *compliment* opgetekend: inwoners die van Woonvisie een cadeaubon van €25,- ontvingen als excuus voor de overlast, hebben dit als héél positief ervaren!
3. Fasering in de werkzaamheden: als die wordt gewijzigd, is dat voor veel mensen een ramp. En dat schijnt heel vaak te zijn gebeurd. Mensen en bedrijven hadden plannen gemaakt, producten en diensten besteld die niet door konden gaan. Het wijzigen van plannen heeft een domino-effect op andermans plannen. Mensen hebben duidelijkheid nodig. Zij zijn afhankelijk. Aan de ene kant van Woonvisie en de aannemers, aan de andere kant zijn zij afhankelijk van hun eigen (keuken-badkamer-tuin-vloer-verhuizing) leveranciers. Huurders gaven aan dat het telkens wijzigen van data voor hen een ramp was. Men had daar meer begrip voor verwacht.
4. Exploitatieovereenkomst. Partners moeten ook kunnen onderhandelen over de exploitatieovereenkomst. Dat is men niet gewend.
5. Het Kwaliteitsplan Buitenruimte is bij herstructurering een belangrijk instrument. Hierin is in beeld bijvoorbeeld welke bomen absoluut niet weg mogen en welk water voor Ridderkerk heel belangrijk is. In een Kwaliteitsplan is de groen/roodverhouding: bomen, water, versus auto's en

stenen opgetekend. De nieuwe inrichting van een gebied moet één op één passen bij dit Kwaliteitsplan, en lopende het traject moet men er rekening mee houden dat zaken niet zomaar kunnen worden veranderd. Dit is gedurende het project een punt van aandacht geweest, zowel voor opdrachtgevers als ook voor omwonenden.

Het kappen van enkele bomen in de Oranjestraat leidde tot het inspreken van een bewoner – gesteund door 63 handtekeningen van buurtbewoners – tijdens de gemeentelijke raadscommissie Samen Wonen van februari 2010. Naar aanleiding van dit inspreken is besloten om de situering van geplande woningen ter plekke zó te wijzigen, dat er geen bomen meer hoeven te worden gekapt.

Dit sluit aan bij uitspraken van het Beleidsplatform Natuur, Milieu en Duurzaamheid van Ridderkerk, dat eveneens een oproep doet om bij plannen op het grondgebied van Ridderkerk 'om de bomen heen' te tekenen, zodat er zo weinig mogelijk hoeft te worden gekapt.

De zorg om de bekende Vleugelnoot in de Margrietstraat werd tijdens die commissievergadering eveneens uitgesproken en de boom is onder toezicht geplaatst.

Hieronder zijn nog enkele losse opmerkingen genoteerd.

- Mensen werden niet/ nauwelijks digitaal geïnformeerd. Een website over het project?
- Bij klachten: zorg dat je helder hebt wie aangesproken kan worden.
- Laat je successen zien!
- Scenario's zichtbaar maken. liever teveel dan te weinig.
- Bereikbaarheid van Woonvisie: zorg ervoor dat er twee elkaar vervangende contactpersonen zijn voor zo'n complex project waar zoveel inwoners mee te maken hebben. Vakantie, deeltijd, ziekte, 'niet in huis', leverde een terugkerende frustratie op voor bewoners.
- Startbrieven om de raad en partners te informeren: dit medium wekte voor verschillende respondenten verwarring. Een project blijft niet steken bij de start. Benoem dit communicatiemiddel anders en ontwikkel een standaard voor dit onderdeel van de communicatie.
- Er is onduidelijkheid geweest over welke woningen zouden worden aangepakt. Ging het alleen om eengezinswoningen? En de duplexwoningen dan? En wie kreeg wel, en wie niet een terugkeergarantie? Er was hierover onrust tussen de bewoners, en er gingen verhalen rond over dat sommige mensen niet welkom waren. Uiteindelijk is er duidelijkheid gekomen, waarbij de bewonerscommissie een belangrijke rol heeft gespeeld; zij heeft er ook aan bijgedragen, dat er meer 'rek' kwam in het verstrekken van terugkeergaranties.

6 Bewoners met een beperking

De bewonerscommissie heeft vanuit de eerste vergadering na oprichting de mensen per straat benaderd met een vragenlijst. 'Heeft u beperkingen, wat heeft u nodig in uw nieuwe huis. Dat dit thema zo op de agenda stond bij de bewonerscommissie kan zijn ingegeven door het feit dat één van de leden een dochter heeft die wegens gezondheidsproblemen in relatie tot huisvesting aandacht nodig heeft. Kán zijn ingegeven, want duidelijk is dat niet, en het is misschien ook niet belangrijk. Wat wel belangrijk is, dat bewoners van de wijk met een beperking niet vergeten zijn, zéker niet door de bewonerscommissie. Tijdens een van de eerste algemene informatiebijeenkomsten in het Gemini is informatie verstrekt aan mensen met een beperking over hun mogelijkheden en hoe bij herhuisvesting met hun wensen rekening gehouden kon worden, en mensen die 'een jaartje ouder waren' kregen informatie over de keuzemogelijkheden om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven wonen. De Gehandicaptenraad Ridderkerk (GRR), is met name de laatste jaren door de bewonerscommissie benaderd, omdat er knelpunten waren met enkele bewoners. De GRR is hun belangen gaan behartigen, maar ondervond bij Woonvisie en vooral bij de gemeente wat weerstand. Hopelijk is dit een constatering die tot het verleden behoort.

Over wie van de projectpartners – Woonvisie of gemeente – voor welke voorziening kon worden aangesproken, waren de afspraken misschien wel onderling, maar bij de bewonerscommissie, noch bij

de later in beeld gekomen Gehandicaptenraad Ridderkerk (GRR) voldoende bekend. Van de 8 mensen met een beperking die in beeld waren bij dit project kwamen er 4 bij het GRR meldpunt terecht. De GRR is nog steeds bezig met sommige mensen om de herhuisvesting goed te laten verlopen. Dat is niet eenvoudig, omdat de GRR voelt nog onvoldoende 'gesprekspartner' te zijn, eerder 'tegenstander'. Adviezen van de GRR worden nauwelijks overgenomen. Soms – bij een enkele inwoner - is het echt nodig om samen met alle partijen de betreffende inwoner letterlijk naar een oplossing te brengen.

Desgevraagd adviseert de GRR de samenwerkingspartners om goede afspraken over en weer te hebben over de volgende zaken:

1. Zorg dat er in je proces ruimte is voor (ook nieuwe) mensen met een beperking. Gedurende een meerjaren durend project kunnen er immers mensen met een (nieuwe) beperking worden geconfronteerd of kan voor de bij de partners bekende personen een verslechtering optreden.
2. Wisselwoningen voor mensen met een beperkingen = extra aandacht. Maak de afspraak dat mensen met een beperking maar 1 x hoeven te verhuizen.
3. Ga duurzaam om met voorzieningen, hulpmiddelen en aanpassingen die in een te slopen huis zitten (oude aanpassingen moeten zoveel mogelijk worden overgezet naar het nieuwe huis).
4. Maak goede afspraken in relatie tot de Wijzerplaats (WMO-loket van de gemeente).
5. Zie de Gehandicaptenraad (GRR) als een volwaardig samenwerkings/gesprekspartner. Immers bij elk herstructureringsproject kan en moet proactief rekening gehouden worden met levensloopbestendig en aanpasbaar bouwen. De GRR kan op dát gebied adviseren, ook lopende het proces.
6. Schakel ook de VAC = de Vrouwen Advies Commissie van Woonvisie hierbij in.
7. Communiceer de WMO-verordening in begrijpelijke taal.
8. Wees extra zorgvuldig met kwetsbare mensen. Spreek af dat mensen met een beperking zich bij kunnen laten staan door de GRR.
9. Vraag je eens af of je niet veel goedkoper uit bent als je ruimer indiceert. De (ambtelijke) kosten van bezwaar enzovoort moet je ook meerekenen. Het uitvechten van principes kost de overheid veel geld en de belanghebbende veel kopzorgen

7 Het nieuwe (en het oude) huis

En dan moet er worden verhuisd. De mensen die geïnterviewd konden worden in hun nieuwe huis zeggen zonder uitzondering heel blij te zijn met hun nieuwe huis. Bij deze mensen worden ook de meeste complimenten opgevangen. Sommige mensen gaven zelfs aan 'een gat in de lucht te hebben gesprongen' toen ze hoorden waar ze terecht mochten komen. Niet alleen de mensen die in de nieuwbouw terecht kwamen, maar ook enkelen die buiten de wijk een ander huis vonden. Als dat geen compliment is! Maar ook zij hebben aandachtspunten waar ze op willen wijzen.

7.1 Verhuizen

Het verhuizen was voor sommige mensen echt een knelpunt. Vooral omdat het soms (te) snel moest gebeuren. Hun te slopen huis was al meteen niet meer toegankelijk – een hek erom heen – terwijl het nog een tijd duurde voor het plat ging. Als men nog wat *meer tijd had gehad om te verhuizen* was dat prettig geweest. Dan hadden ze – zoals anderen – nog enige weken tijd gehad om sommige dingen op te halen. De mensen die dit in de evaluatie aangeven nu - twee maanden na de verhuizing - nóg uitgeput van de tijdsdruk die ze toen ervoeren. En hoe gingen we ermee om als iemand door privéomstandigheden enige maanden dubbele huur moest betalen omdat zij niet snel konden verhuizen?

Hoe gingen we om met als iemand door privéomstandigheden niet binnen de gestelde termijn over kon? Was er dán ruimte voor maatwerk?

7.2. Zelfaangebrachte verbeteringen

Er is heel verschillend omgegaan met de *zelfaangebrachte verbeteringen* in de te slopen huizen. De één

mocht alles laten zitten, de ander had veel tijd, energie en soms geld nodig om te zorgen dat hun huis in de oude staat teruggebracht werd. Er was geen duidelijke afspraak over, en als die er wel was, is die niet consequent toegepast. De één moest zijn schuurtje afbreken, de ander kon hem gewoon laten staan. Sommige respondenten geven aan: 'daar moet je niet moeilijk over doen, daar teken je toch voor?' Dan moet je het gewoon verwijderen. Toch is dit moeten verwijderen van deze verbeteringen nauwelijks te begrijpen wanneer de huizen toch gesloopt gaan worden. Misschien eens overleggen of het niet mogelijk is om de huizen te accepteren in de staat waarin ze worden achtergelaten.

7.3 Opties / keuzemogelijkheid

In het begin was nog niet bekend welke soort woningen er door de hele wijk beschikbaar konden komen en ook niet welke opties er overal waren. Een van de – toch wel tevreden – respondenten geeft aan dat als ze *geweten had welke opties* in een bepaalde woning beschikbaar waren (vloerverwarming o.i.d.) dan hadden ze dáár wel willen wonen.

7.4 Wisselwoningen

Verschillende mensen zijn tijdelijk in een wisselwoning ondergebracht. Er is geprobeerd om dit zoveel mogelijk te beperken. De respondenten zijn daar heel tevreden over. Toch zijn er aandachtspunten: 'Onze oude moeder is *al 2 x in een wisselwoning* terecht gekomen. Zij moet nog naar een appartement'. Aandachtspunt: laat oude mensen niet 2 x of vaker verhuizen. Dat kan inderdaad betekenen dat je sommige woonvormen eerder klaar moet hebben dan andere, maar dat kan toch in de planning worden opgenomen?

7.5 Tuinaarde

De *aarde die in de nieuwe tuinen* wordt geleverd, wordt door veel nieuwe bewoners betiteld als zeer slecht. Met veel puin. Het is klei en veel bewoners moeten het afvoeren om een beetje te kunnen tuinieren. Hier zou Woonvisie meer aandacht aan kunnen besteden vindt men. Immers, de aarde in de oude tuintjes was jarenlang door velen vertroeteld en dan is het zuur om in een kleilandschap met stenen opnieuw te moeten beginnen. De vraag is of deze klacht terecht is. Vanuit de bewonerscommissie wordt aangegeven dat de verhuiskostenvergoeding ook voor de tuin is. Maar toch!

7.6 Sociale samenhang

Voorafgaande aan een herstructurering weet je dat niet alleen met de huizen wat gebeurt, maar ook met de *sociale samenhang van een wijk*. Alle mensen die gewend waren elkaar dagelijks tegen te komen, verliezen elkaar misschien uit het oog, moeten op hun nieuwe plek nieuwe contacten maken en een nieuw gevoel van samenhang op gaan bouwen. Niet iedereen is daar goed in. En niet iedereen heeft daar zin in. Toch doen wij een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van burgers.

De opmerkingen van respondenten: 'Goed dat er al een straatvereniging wás!' 'de nieuwe straat is nu al weer aan een nieuwe straatvereniging toe!' geven aan hoe belangrijk sommige mensen en groepen

mensen als voortrekker kunnen zijn. Hoe belangrijk is het als bewoners samen knelpunten oppakken! Hopelijk blijft de bewonerscommissie actief in een voor hen dan weer geheel nieuwe rol. Tip: wellicht zou zij over een jaar of 5 nog eens kunnen kijken hoe het dán staat met de wijk.

7.7 Leefbaarheid en veiligheid tijdens het project

Gedurende geruime tijd wonen mensen in oude en in nieuwe huizen tussen de huizen die klaar zijn voor de sloop. Dat is geen gemakkelijke periode. Die leegstaande huizen trekken allerlei personages aan die daar van alles uitspoken. Let op de leefbaarheid bij deze situaties. De mensen in zo'n straat moeten toch nog een poos verder met elkaar.

Als er huizen om je heen gesloopt worden, gaan mensen struinen. Er wordt gejat. Ook uit de huizen. De bewoners weten niet of dat de slopers zijn of vreemden. Duidelijk maken wie dat wel mag en zorg voor toezicht. Je durft op een bepaald moment niet meer weg. Het voelt echt onveilig. Tips:

- Niet te vroeg dingen doen. zoals bomen verwijderen terwijl dat nog lang niet hoeft. Slopen om mensen heen doet hen zeer. Dat het op een bepaald moment moet, heeft waarschijnlijk met de fasering te maken maar er wordt wel aandacht voor gevraagd.
- De rol van de uitvoerders van Woonvisie is belangrijk. Deze was in de persoon van Kees Bouwman heel goed: 'maak je niet druk, maak ik in orde!', iemand die gewoon oplossingen zoekt en geruststelt. Laagdrempelig.
- Zorg dat het afvalophalen beter geregeld wordt. Op tijd nieuwe kliko's regelen, een structurele mogelijkheid voor grofvuil bieden. Een verhuizing geeft immers veel grofvuil en organiseer dat ook goed.

*'Op een dag kwam de milieupolitie en die wilde bekeuren.
Geweldig!
De gemeente stuurde een wagen en de bewoners hebben samen toen
alle vuil geladen en het is afgevoerd.
Geen bekeuringen!
Compliment voor iedereen!'*

7.8 Tips en complimenten

En zo houd je natuurlijk altijd verschillende reacties en woonwensen. Zij zijn niet in enige volgorde opgetekend, want complimenten staan naast tips en adviezen:

- 'Zijn zo blij met het nieuwe huis'.
- 'De achterdeur midden in de kamer is waardeloos'.
- 'Heb gelukkig niet zo'n lange tuin meer'.
- 'Vergunning duivenhokken geen probleem. Hoefde niet nieuw aan te vragen en Woonvisie hielp'.
- 'Ben heel tevreden, over woonvisie, over de gemeente, over voorlichting en communicatie, en over de bewonerscommissie'.
- 'Alles heel goed geregeld door Woonvisie'.
- 'Jammer dat er geen zonwering aan de achterkant kan komen'.
- 'Heel blij met de Koopgarantregeling! Die is heel goed, maakt kopen betaalbaar. Tip: maak de Koopgarantregeling ook eindig. Bijvoorbeeld na 10 jaar of zo'.
- 'De verhuiskostenvergoeding: wanneer ben je royaal als verhuurder en wanneer niet? Let op scheve gezichten bij burens!'
- 'Blij toch terug te hebben gemogen in deze straat, we hadden er geen recht op, maar hebben het toch gekregen!'
- 'Een buitenkraan was heel handig geweest'.
- 'Er komt een speeltuintje! Geweldig!'
- 'Bij de gemeente liep het mis met betrekking tot de adreswijziging. Dat heeft kosten veroorzaakt die we niet hadden verwacht'.
- 'Fijn dat er een gezondheidscentrum komt!'
- '.... en dat de Marijkestraat nog steeds een soort hofje is!'

3. We zijn er nog niet, het proces duurt tot 2014!

U ziet het in het plaatje hierboven: aan de ene kant van de straat staan de nieuwe huizen al, maar aan de andere kant van de straat moeten huizen nog worden gesloopt. Er wordt daarom door de respondenten aandacht gevraagd om in de komende periode vooral aandacht te hebben voor:

1. het afvalmanagement;
2. de tuinaarde;
3. de Nieuwsbrief met de afspraak welke regelmaat - met of zonder nieuws: toch maken! – en sámen;
4. het vieren van de successen. Met betrekking tot het slaan van die enige echte EERSTE PAAL: zorg dat er op meerdere plekken in de nieuwe wijk dit soort geheugensteuntjes van trots komen.

Dankwoord

Aan deze evaluatie werkten veel mensen mee. Daarom een dankwoord aan de geïnterviewde bewoners, aan de bewonerscommissie van Slikkerveen Zuidoost en Progressie, aan de geïnterviewde bestuurders en ambtenaren van de gemeente Ridderkerk en directie en medewerkers van Woonvisie, kortom, aan iedereen die meewerkte aan deze evaluatie:

Arjan Breedveld, Attie Ouwens, Ella Croonenberg, Elly van Pagee, Faas van Rietschoten, Fam. Yilmaz, Fam. Buijks, Fam. Put, Fam. van Baalen Mientjes, Fenny de Graaf, Geert Eeninkwinkel, Hanke Boom, Hans Keijzer, Heleen van den Berg, Jaap de Boer, Joke Sickmann, Jos van der Werff, Maaïke Kievits, Maarten den Boef, Maarten Japenga, Manus Slikkerveen, Peter de Koning, Peter Rietveld, Rob Bisdom, Rob Hoogendijk, Sabrina Jonkman en Wim Lokerse.

Bijlagen:

0. Startnotitie evaluatie herstructureringsproces Slikkerveer Zuidoost 26-01-10
1. Processchema Ridderkerk PowerPoint
2. voorbeeld omgevingsanalyse
3. Format Startnotitie gemeente Ridderkerk
4. concept afwegingskader
5. TVB-methode
6. Aankondigingbrieven aan bewoners
7. Nieuwsbrieven (1 t/m 4 van januari 2007 tot april 2008 en 1 t/m 8 van februari 2008 tot april 2009).
8. Interne evaluatie van het proces 2009
9. Gespreksnotitie Raadsgriffie
10. afspraken Raadsgriffie over het herstructureringsproces 4 juni + 18 augustus 2009
11. Verslag raadscommissie samen wonen 2 febr. 2010 over bomen in de Oranjestraat
12. Artikel Woonvizier over bewonerscommissie maart 2010 met 3
13. Combinatie: artikel speeltuin 15 april 2010
14. Plan van aanpak bij sloop – begeleidingsplan en sociaal statuut – Woonvisie
15. Participatiereglement Woonvisie
16. Enquêtes bewonerstevredenheid Woonvisie Bolnes & Slikkerveer Dura
17. Brochure 'herstructureren doen we zo!' Woonstad Rotterdam 2009
18. Artikel faseringsproces, Bundeling nov. 2005
19. Artikel van de VROM-site: Bloemenbuurt –Zuid Eindhoven
20. Artikel van de Woonbond-site: nieuwe vormen van participatie
21. Artikel interactieve planvorming: verregaande burgerparticipatie bij nieuwe woonwijk (B&A)
22. Artikel 'lessen uit ervaringen van bewoners bij herhuisvesting' Maastricht, Rigo
23. Startbrief Herstructurering Slikkerveer zuid-oost